

розвитку можна відходити від точного змісту правових норм, змінювати зміст норми, вкладений в неї законодавцем.

Закони змінюються і пристосовуються до нових умов не в процесі їх тлумачення і застосування, а у встановленому порядку самим законодавцем. У результаті тлумачення не створюється норма права, а лише виявляється, встановлюється виражена в законі державна воля. Тлумачення не повинно підміняти правотворчість там, де є прогалини у правовому регулюванні і де необхідно видання нових нормативних актів.

Законність забезпечує верховенство закону над усіма іншими нормативними актами, його вищу юридичну силу. У відношенні тлумачення це верховенство проявляється в тому, що сутність підзаконних актів розуміється і пояснюється в точній відповідності з законом.

Тлумачення норм права являє собою складне, комплексне явище.

Його можна розглядати в двох аспектах:

- з'ясування змісту норми і його пояснення, тобто процес мислення особи, що вивчає правову норму. Це необхідний підготовчий етап, передумова для правильного рішення конкретної справи, проведення кодифікаційної роботи, складання зборів і картотек законодавства, обліку нормативних актів, видання акта - роз'яснення норми права тощо;

- роз'яснення змісту норми передбачає діяльність певних органів та осіб, має самостійне і спеціальне значення. Її мета - забезпечити правильне і однакове здійснення норми у всіх випадках, на які вона розрахована, усунути неясності і можливі помилки при її застосуванні.

Таким чином, у першому випадку мова йде про різні прийоми з'ясування норм права - текстовому, систематичному, історико-політичному. Потрібно говорити про ті результати, до яких приходять інтерпретатор, використавши всі прийоми з'ясування (буквальне, розповсюджене і обмежене тлумачення). У другому випадку розглядаються такі види тлумачення, як офіційне, яке може бути нормативним і казуальним, і неофіційне.

Зазначені аспекти найбільше чітко проглядаються при застосуванні права: особа або орган, які застосовують юридичні норми, повинні усвідомити їхній зміст і ознайомитися з роз'ясненнями, що даються офіційними органами, наукою права. З'ясування норми має на меті встановити її зміст у повному обсязі, в той же час роз'яснення має, як правило, більш конкретне призначення розкрити зміст того чи іншого терміну, пояснити, на кого поширює свою дію норма, яке її співвідношення з іншими, близькими за змістом, нормами та ін. З'ясуванню підлягають в принципі, всі нормативні акти, роз'ясненню - лише ті, з приводу яких виникають сумніви чи розбіжності на практиці. За з'ясуванням зовсім не обов'язково має слідувати роз'яснення, і в більшості випадків достатньо лише усвідомити сутність закону, щоб внести рішення у справі.

ЛЮДИНА-ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ: ДОКТРИНАЛЬНИЙ ВИМІР

Братасюк Віктор Миколайович, кандидат юридичних наук, суддя Тернопільського міськрайонного суду

У зв'язку із євроінтеграційними прагненнями України та їх практичною

Реалізацією дуже очевидною стала проблема сучасної правової політики. Вона відіграє, як можна пересвідчитися на багатьох прикладах із українського сьогодення, доволі значиму роль у побудові правових засад життя та демократичної державності. Від неї, її цілей та пріоритетів, засобів та методів здійснення в значній мірі залежить загалом успіх суспільного розвитку, благополуччя громадян, перспективи розвитку країни та її доля цілого народу загалом та кожного громадянина зокрема.

Цей концепт поки що недостатньо добре розроблений нашою правознавчою наукою, але окремі напрацювання українських науковців цієї проблеми уже існують і являють собою певне теоретико-методологічне підґрунтя для наступного розроблення її окремих аспектів.

Якщо питання сутнісних характеристик, функцій, цілей, окремих складових правової політики привертали і привертають в певній мірі увагу українських науковців-правників, то такий її аспект як людина в контексті правової політики сучасної України поки що не знайшов свого висвітлення в

нашій науковій літературі. Це нескладно пояснити, якщо згадати про те, що донедавна в силу домінування законницької доктрини як в правознавстві, так і на практиці, проблема людини-особистості як суб'єкта (а не лише об'єкта) правового (не законницького) життя взагалі на порядку денному не стояла. В тому суспільстві не існувало ні громадянського суспільства, ні людини - особистості, як найвищої соціальної цінності, ні її невідчужуваних прав та свобод, ні її приватного життя тощо. З огляду на це, нині необхідно посилити дослідження зазначеної проблеми українськими правознавцями.

Розглядати правову політику як у вузькому, так і у широкому розумінні пропонує В. Селіванов. У широкому розумінні правова політика - це державна політика організації і управління суспільними відносинами задля досягнення легітимними засобами на засадах права спільного блага, вирішення певних конкретних завдань, зумовлених реальними актуальними публічними (властивими і державі, і народу) потребами та інтересами [1, с. 9]. У вузькому розумінні «правова політика» трактується як певний окремий напрям державної діяльності, що спрямована на управління процесом правового розвитку країни, суспільними відносинами тощо. Як бачимо, цей автор теж вичерпує правову політику державною, єдиним суб'єктом здійснення її він вважає державу.

Думається, що немає жодного сенсу заперечувати необхідність існування державної правової політики, але не можна вичерпувати правову політику лише державною правовою політикою, як це робиться представниками законницької доктрини. До речі, є сенс зауважити, що в контексті цієї доктрини правова політика і законницька політика ототожнюються. Це зумовлено принципом тотожності права та закону. З позицій юридичної (природно-правової) доктрини таке ототожнення не виправдане, є науково некоректним, оскільки право та закон не співпадають, це різні за суттю явища. Нам важливо на цьому наголосити, тому що в залежності від правової доктрини по-різному розглядається і проблема людини-особистості в контексті правової політики. Якщо з позицій законницького підходу правова політика розглядається як специфічна технологія соціального управління, а правильніше маніпулювання людьми, або форма соціальної інженерії, і в цьому розумінні вона, безумовно, є монологічною, втілює волю державної влади, то в контексті юридичної (природно-правової) доктрини правова політика постає діалогічною, полілогічною, вона є вираженням волі народу, діалогом між громадянським суспільством, його структурами, окремими представниками суспільства і публічною владою.

Саме в контексті юридичної (природно-правової) доктрини проблему людини-особистості як суб'єкта правової політики і стає можливим дослідити. Схоже на те, що сучасні українські правознавці це розуміють, а тому все помітнішим стає відхід від законницької доктрини в плані трактування правової політики, її цінностей, цілей, пріоритетів тощо.

Напр., Ю. Атаманчук слушно підкреслює, що фундатором правової держави виступає громадянське суспільство, яке, крім того, є основою економічно стабільної і ефективної держави. Саме громадянське суспільство є гарантом прав людини (на життя, свободу, особистих прав, прагнення до щастя тощо), а держава - прав громадянина (політичних) Д2, с. 6-7]. Відповідно, правова політика об'єктивно обумовлена волею народу (громадянського суспільства) і суб'єктивно опосередковується його повноважним представником - державою [2, с. 6-7].

Псевдоправова або ж законницька політика завжди обслуговувала державу, її інтереси. Саме держава, її воля, воля офіційних осіб, які втілювали собою державу, їх інтереси були в центрі такої політики. Вона здійснювалася на засадах не так права, як закону, що втілював і виражав волю і суть такої державної влади. Ні гуманістичною, ні демократичною така політика бути не могла. Правова політика відрізняється від псевдоправової, законницької тим, що здійснюється на засадах права як принципу правової рівності, а не закону, який може бути і неправовим. Якщо закони і є правовими, то право ними теж не вичерпується, а тому зводити правову політику лише до законодавства, на чому акцентують окремі автори, не можна.

Сучасна правова політика повинна виходити із сучасної філософії людини. Її має пронизувати ідея людини, її життя, честі, гідності, прав та свобод як найвищої цінності. Саме вона є альфіою та омегою правового життя, саме вона є першопочатком громади, народу, держави тощо. Вона, її потреби

та інтереси, її життя та гідність, права та свободи - це низка загальнолюдських цінностей, що мають диктувати цілі та завдання, змістовне наповнення правової політики. Державі ж в цьому світоглядному підґрунті відводиться сервісна функція. Вона на службі в людей, громадян, громадянського суспільства, народу, який створив її, має потребу в ній, який її утримає на свої кошти, який ставить її завдання і контролює їх виконання. Держава «постає в такому контексті інструментом, знаряддям в руках народу, який її створив задля здобуття спільного блага. Вона має постати «спільною волею всіх» (Ш.Монтеске), а не приватною влакою задля задоволення чийх би то не було особливих (індивідуальних чи групових) інтересів», - слушно наголошує Т. Багрій [3, с. 147]. Цей світогляд не новий. Він був започаткований ще в добу Нового часу, зміцнився та поширився в епоху буржуазних революцій та утвердження республіканізму. На ньому ґрунтовані конституції сучасних демократичних держав світу. Нам нині треба його засвоїти та реалізувати.

Список використаних джерел:

1. Селіванов В. Правова політика України/В.Селіванов // Право України. - 2001. - № 12. - с. 9.
2. Атаманчук Ю.М. Правова держава і громадянське суспільство /Ю.М.Атаманчук/ Вісник Київського інституту бізнесу і технологій. - 2008. - №1. - С. 3 - 7.
3. Багрій Т. Принципи верховенства, права як засада розвитку публічного права сучасної України (на матеріалі ахокремих галузей публічного права)/Т.Багрій- Дис. ... к.ю.н.: 12.00.01 - теорія та історія держави та права; історія політичних та правових вчень. - К., 2012 - 253 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

Пашковська Марина Віталіївна, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем громадської безпеки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для міліції громадської безпеки та внутрішніх військ Національної академії внутрішніх справ

Право громадян на звернення є конституційним. Поряд з іншими правами і свободами людини і громадянина воно зафіксовано у розділі II Основного Закону України. Принципові положення з цього приводу містить ст. 40 Конституції. Конституційні норми деталізовано та конкретизовано у низці нормативних актів. Насамперед це: Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. [1] та Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. [2]. Ключовим нормативно-правовим актом, що безпосередньо регулює порядок особистого прийому громадян в підрозділах міліції є наказ МВС України від 26 жовтня 2004 року № 1177 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» [3].

Особистий прийом провадиться регулярно в установлені дні та години в зручній для громадян час. Графіки особистого прийому доводяться до відома громадян шляхом розміщення цих графіків у засобах масової інформації, на офіційних сайтах мережі Інтернет тощо [5, с. 109].

Для прийому громадян в органах внутрішніх справ відводяться спеціальні кімнати (примальні). Вхід до примальні повинен бути вільний, без оформлення перепусток. Для зручності відвідувачів може провадитись попередній запис на прийом. На особистий прийом до Міністра внутрішніх справ України, його перших заступників та заступників, проведення попереднього запису є обов'язковим (пункт 8.5 Положення).

В особистому прийомі громадян можуть брати участь їхні представники, повноваження яких оформлені в установленому законом порядку. Особи, визнані судом у встановленому порядку недієздатними, на прийом без участі їх законних представників не допускаються. Особистий прийом іноземних громадян та осіб без громадянства здійснюється на загальних підставах, при потребі — за участю перекладача [5 с. 109].

Особи, що прибули в стані сп'яніння або з явними ознаками психічного розладу, якщо їх поведінка створює небезпеку для оточуючих, на прийом не допускаються, для їх ізоляції викликаються спеціальні медичні служби (пункт 8.11 Положення).

Прийом починається з пропозиції відвідувачеві назвати своє прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання, роботи, а також викласти суть питання, з яким він звертається. У громадянина, що звернувся, посадовою особою в